

El *Catálogo de especies amenazadas* s'amplia amb plantes catalanes

Cèsar Blanché

BioC-GReB, Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona, Av. Joan XXIII s/n, 08028 Barcelona. cesarblanche@ub.edu

Publicat *on-line*: 16 de setembre de 2015

Fa uns mesos [donàvem a conèixer](#) l'ampliació (extensa i conceptual) del Catàleg de Flora Amenaçada de Catalunya. Ara ([BOE de 3 de setembre](#)) ha estat el torn de l'ampliació del *Catálogo y Listado de especies amenazadas* espanyol (una revisió molt més tècnica i reduïda) que inclou força espècies catalanes. El comentem tot seguit.

Amb aprovació per ordre ministerial de 31 d'agost de 2015 (enguany els ministeris sembla que han escurçat vacances, potser perquè és una tardor pre-electoral) i a poques setmanes del final de la legislatura, [s'ha publicat al BOE la modificació del llistat d'espècies protegides](#) a l'estat espanyol, que afecten tant al *Listado* (espècies protegides) com al *Catálogo* (espècies amenaçades). Un detall normatiu que s'hi observa és que, tot i que els catàlegs espanyol i català són publicats igualment sota la forma de **decrets**, les respectives modificacions ho són com a "**resolució del conseller**" i "**ordre ministerial**", respectivament (tal com es preveu en els decrets corresponents).

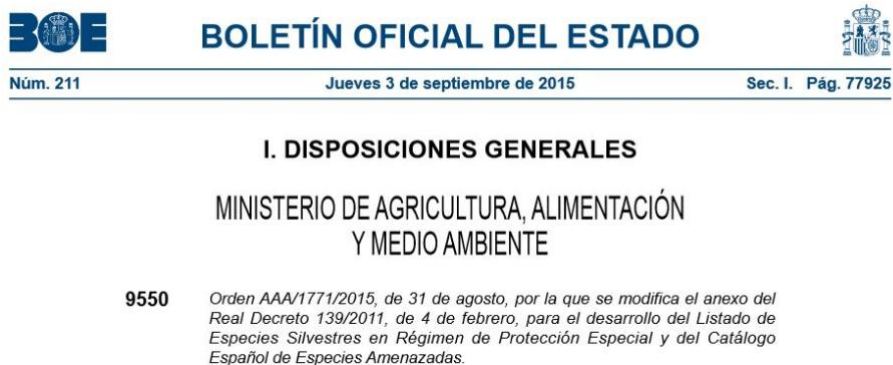

Figura 1.- Encapçalament del full del BOE on es publica la resolució d'ampliació del Catálogo (Ordre AAA/1771/2015)

En el cas que ens ocupa, es tracta d'una actualització d'abast restringit, que podem qualificar com a "tècnica", que s'hauria de situar en la normalitat de l'adequació dels llistats de protecció en funció de la millora de coneixements científico-tècnics: a) taxonòmics i b) sobre l'estat de conservació de

les espècies. En aquesta ocasió, el preàmbul, de dues pàgines, justifica resumidament, però correctament, els motius de les modificacions, introduïdes des de la creació del *Catálogo* espanyol actual, que data de 2011 (RD 139/2011 de 4 de febrer).

Els canvis produïts respecte al catàleg espanyol vigent fins avui corresponen a tres àmbits:

A) Tàxons i poblacions inclosos de nou a causa de canvis en normativa internacional d'aplicació obligatòria al Regne d'Espanya (no afecten cap espècie de flora)

B) Propostes de modificació dels llistats per part de les comunitats autònomes (és la part més voluminosa d'aquesta ordre ministerial i prové principalment de la demanda de la Generalitat de Catalunya d'inclusió de les 24 espècies de flora catalana més amenaçades a la legislació estatal. També hi consta la disminució del grau d'amenaça normativa per a *Limonium magallufianum*, a proposta de les Illes Balears)

C) Canvis de categoria, d'inclusió o d'exclusió, com a conseqüència de les revisions taxonòmiques o de l'estat de conservació, a instància de l'estat o de les comunitats autònomes.

Figura 2.- *Seseli farrenyi*, un endemisme [estudiat pel BioC](#), que ha estat incorporat al *Catálogo de Especies Amenazadas* en la categoria "En peligro de Extinción"

A la taula següent , resumim els canvis introduïts referits a les espècies catalanes de flora:

Tàxons inclosos al *Catálogo* (Categoria: "En peligro de extinción"). A proposta de la Generalitat de Catalunya

Pteridòfits:

Botrychium matricariifolium

Pellaea calomelanos

Woodsia pulchella

Angiospermes:

Cerinth glabra

Lappula deflexa

Silene sennenii

Gentiana angustifolia subsp. *angustifolia*

Erodium foetidum

Stachys maritima

Plantago cornuti

Limonium vigo

Aquilegia pau

Daphne alpina

Peucedanum schottii

Seseli farrenyii

Tàxons inclosos al Catálogo (Categoria: "Vulnerable"). A proposta de la Generalitat de Catalunya

Angiospermes:

Glandora oleifolia (= *Lithodora oleifolia*)

Hieracium recoderi

Hieracium queraltense

Hieracium vinyasianum

Pedicularis comosa subsp. *asparagoides*

Limonium geronense

Polygala vayredae

Delphinium montanum

Reseda jacquinii subsp. *litigiosa*

Tàxons amb canvi de llista: inclusió al Listado i eliminació del Catálogo "En peligro de extinción"). A proposta del Govern de les Illes Balears.

Limonium magallufianum

Figura 3. *Stachys maritima* ha estat incorporat al *Catálogo de Especies Amenazadas* en la categoria “*En Peligro de Extinción*”. El Portal BioC l’hi ha dedicat [un dossier a Planta del Mes](#)

Característiques, significació i valoració de les noves inclusions al *Catálogo*

1) El text presenta un únic article, en forma de taula, on, curiosament, a part del nom, les columnes dels llistats estan buides per a les plantes catalanes. Així, cap espècie catalana té cap nom a la columna “*nombre común*”. Naturalment, són plantes molt rares que no tenen cap denominació popular, que coneguem, documentada en treballs etnobotànics o etnolingüístics; no obstant, en força casos existeixen neologismes usats àmpliament des de fa dècades (ara mateix ens ve al cap, per exemple “Esperó de muntanya” per denominar *Delphinium montanum*, com a mínim des de fa gairebé 40 anys a l’[obra de J. Vigo sobre la flora de l’alta muntanya catalana](#), nom emprat a diverses obres i flores posteriorment, i recopilada –com d’altres incloses ara al *Catálogo*- a la base [Noms de plantes del TERMCAT](#)). Si la resta d’espècies tant vegetals (“saladina” per al *Limonium* de Magaluf) com animals (“raya falsa vela” per a *Leucoraja circularis*, fins i tot en català: “grévol” per a *Bonasa bonasia*) tenen nom popular al text del BOE, segons la nostra opinió hauria estat bé incloure-hi les denominacions catalanes, almenys les ben establertes (la inclusió al TERMCAT seria un bon criteri objectiu), com es fa habitualment a molts països, per facilitar-ne la difusió entre els ciutadans no experts en nomenclatura botànica.

2) També està buida la columna “*población referida*”. La normativa que regula els llistats (RD 139/2011, de creació del *Listado* i del *Catálogo*) accepta la inclusió de “*especies, subespecies y poblaciones*”, que en certs casos redueixen el nombre de les poblacions protegides respecte al total de la població present al territori espanyol (en aquesta mateixa ordre, per exemple, els organismes marins llistats protegits són els del Mediterrani i, per tant, se n’exclouen les poblacions atlàntiques). Puix que les nostres espècies tenen la casella buida, s’ha d’entendre que la protecció oferida per la inclusió al *Catálogo* s’estén a TOTES les poblacions espanyoles de les espècies i subespècies llistades, sense cap restricció, que, en el nostre cas, significa totes les poblacions catalanes. Per a un bon grapat de casos, es tracta d’espècies –amb el coneixement actual- endèmiques estrictes de Catalunya (com ara *Silene sennenii* o *Aquilegia puii*) i, en d’altres, es tracta de les úniques poblacions de l’estat (per exemple, *Stachys maritima* o *Peucedanum schottii*). Quan no s’especifica cap subespècie, s’entén,

també, que la norma protegeix tots els tàxons infraespecífics dins d'un binomi de rang específic (vegeu més avall el cas d'*Erodium*).

3) La composició de la llista correspon a la proposta de la Generalitat de Catalunya, avalada per la Comissió Assessora de flora i presentada en diverses ocasions, des de fa anys, pels tècnics i responsables del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca a les comissions interautonòmiques del ministeri, i respon a una demanda del sector botànic de fa temps, que finalment ha vist la llum (encara que la tardança en les tramitacions han permès considerar només el llistat del primer Catàleg català del D.172/2008 i no la recent actualització, de 2015). El principal argument subjacent de la proposta ha estat l'escassa representació de plantes catalanes al *Catálogo* inicial (de 2011), que ja provenia, al seu torn, de la migradesa anàloga del *Catálogo* anterior (dels anys 90), que ara es corregeix. Mentre el Regne d'Espanya segueixi essent l'estat al qual pertany Catalunya, calia disposar per a la nostra flora amenaçada de la mateixa força jurídica, de l'accés a recursos i programes de conservació, etc. que d'altres comunitats espanyoles. Amb aquesta incorporació, que ha trigat molt, es disposa ara d'eines més potents, que caldrà desenvolupar i aplicar per tal que aquesta ampliació de la cobertura legal de la nostra flora amenaçada es tradueixi en una millor conservació efectiva.

Figura 4. *Delphinium montanum* ha estat incorporat al *Catálogo de Especies Amenazadas* en la categoria "Vulnerable". El Portal BioC l'hi ha dedicat un [dossier a Planta del Mes](#)

4) Les espècies i subespècies incloses ara de nou tenen reconegut el seu grau d'amenaça UICN al Llibre Vermell (Sàez *et al.*, 2010). 15 dels tàxons incorporats són inclosos a la màxima categoria legal "En peligro de extinción" (3 pteridòfits i 12 angiospermes), mentre que un total de 9 (totes angiospermes) ho són a la categoria "Vulnerable". La correspondència entre el llistat "d'origen" de la proposta (Catàleg) i la nova ampliació "de destí" (*Catálogo*) és gairebé automàtica: els 15 tàxons "En Peligro de Extinción" consten a l'Annex 1 del Catàleg ("En Perill d'Extinció"), mentre que els 9 del *Catálogo* "Vulnerables" provenen de 9 de l'annex 2 del Catàleg ("Vulnerable"), llevat de *Hieracium vinyasianum*, que efectivament figurava a l'Annex 2 a la proposta que hauria considerat el Ministerio com a punt de partida (Decret 172/2008), però que ha estat transferit posteriorment a l'Annex 1 ("En perill d'Extinció") per la modificació del Catàleg (Resolució AAM 732/2015). En aquest cas, la normativa catalana atorga un nivell superior de protecció que l'espanyola. Seria raonable que, en cas

de conflicte, prevalgui el grau de protecció més elevat (fruit d'una avaluació més recent i motivat pel retard en la modificació de la llista espanyola).

5) Des del punt de vista sistemàtic, cal assenyalar dos detalls: Respecte a la inclusió del nom "*Erodium foetidum*" al *Catálogo*, cal recordar que a l'actualització del llistat català, la resolució 2 ("Aprovar la descatalogació de cinc espècies i subespècies vulnerables que s'eliminen de l'annex 2 del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya") suprimia la protecció d'*Erodium rupestre* [= *Erodium foetidum* subsp. *rupestre*], amb la qual cosa, i segons els criteris taxonòmics i nomenclaturals que s'apliquessin, podria produir-se alguna confusió entre poblacions protegides (ara) per normativa estatal però no per normativa catalana (recordem que un tàxon específic inclòs al *Catálogo* atorga protecció a totes les poblacions de tots els tàxons infraespecífics, en aquest cas, tot allò comprès dins de *Erodium foetidum*). En tot cas, el text refós amb la nova versió del catàleg català (Resolució AAM 732/2015) deixa clar a què es refereix el binomi inclòs a l'Annex 1 ("*En Perill d'extinció*") de la normativa catalana, textualment "*Erodium foetidum* (L.) L'Hér. [= *Erodium foetidum* subsp. *crispum* (Lapeyr.) O. Bolòs & Vigo]".

6) Algunes altres discrepàncies taxonòmiques i nomenclaturals entre llistats (p.e. escrofulariàcies (Catàleg) vs orobancàcies (*Catálogo*)) són menors, i d'altres, fàcilment subsanables, sobretot gràcies a la millor qualitat tècnica, amb inclusió de sinònims i dels noms d'autors dels tàxons, a l'actualització catalana (p.ex.: "*Peucedanum schottii*" (*Catálogo*) vs. "*Holandrea schottii* (Besser ex DC.) Reduron, Charpin & Pimenov [= *Dichoropetalum schottii* (Besser ex DC.) Pimenov & Kljuykov; *Peucedanum schottii* Besser ex DC." (Catàleg)

En definitiva, crec que hem de congratular-nos que durant l'any 2015, les ampliacions dels catàlegs de flora amenaçada, tant català com espanyol, han atorgat cobertura a una part força més àmplia de les nostres plantes, però, per ara només són uns instruments. Com dèiem a la [nostra contribució anterior](#): tenim una bona eina, ara és el moment de fer-la servir, i bé.

Més informació

- **Orden AAA/1771/2015**, de 31 de agosto, por la que se modifica el anexo del Real Decreto 139/2011, de 4 de febrero, para el desarrollo del Listado de Especies Silvestres en Régimen de Protección Especial y del Catálogo Español de Especies Amenazadas – [BOE 3/9/2015](#)
- **Blanché, C. (2015)** - Ampliació del Catàleg de Flora Amenaçada de Catalunya. *E-Opinió* núm. 34. Portal de Biologia de la Conservació de plantes. Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona - [Enllaç a l'article](#)
- **Sàez, L., P. Aymerich & C. Blanché (2010)**. *Llibre Vermell de la flora vascular endèmica i amenaçada de Catalunya*. Argania editio, Barcelona.

Editat per: Alba Pau

Citació recomanada: Blanché, C. 2015. *E-Opinió* núm. 35: *El Catálogo de especies amenazadas s'amplia amb plantes catalanes*. Portal de Biologia de la Conservació de plantes. Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona.

URI: <http://hdl.handle.net/2445/122548>

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 Espanya de Creative Commons](#)

